

Паниум — Бес саны

Халқыңның қарақшылары: пайғамбарлықтағы Римнің асқақтауы мен құлауы

Jeff Pippenger
2025-03-05

Даниял кітабы айрықша пайғамбарлық баяндауды ашады; онда қайталау және кеңейту қағидасы тарау 2-дегі металл мүсіннен бастап, тарау 11-дегі патшалық қақтығыстардың күрделі сипаттамасына дейін оның аяндарының өн бойына өріліп өтеді. Осы құрылым аясында мынадай нанымды тұжырым айқындалады: б.з.д. 31 жылғы Акции шайқасы, б.з.д. 30 жылы Мысырдың құлауымен аяқталып, Даниял 11:25, 26-ның шешуші орындалуы ретінде көрінеді және пұтқа табынушы Римнің 360 жылдық үстемдігінің басталуын белгілейді.

Даниял 11-тарау б.з.д. 323 жылы Ескендір Ұлының өлімінен кейінгі империялардың көтерілуі мен құлауынан басталады. Алайда 14-аятқа келгенде, бетбұрыс орын алады. Б.з.д. шамамен 200 жылы, Антиох III (Магнус) бала патша Птоломей V-ке қарсы Паний шайқасына әзірленіп жатқан кезде, Рим жай ғана сырттай бақылаушы ретінде емес, «халқыңның талаушылары» ретінде араласты. Эллиндік аласапыран жағдайында Мысырдың бидай қорын қамтамасыз етуге алаңдаған Рим Екінші Македония соғысы (б.з.д. 200–197 жж.) кезінде өз ықпалын көрсетті де, осылайша өзінің пайғамбарлық рөлінің негізін қалады.

Римнің яһудилерге үстемдігі

Б.з.д. 63 жылға ойыса келе, 16-аят Помпейдің Иерусалимді шабуылмен алып, Қасиеттілердің Қасиеттісіне кіріп, «әсем жердің» үстінен Рим үстемдігін орнықтырған кезде орындалады. Осы жерден бастап, 17-аяттан 22-аятқа дейін Рим қайраткерлерінің бірізді тізбегі баяндалады: Помпейдің шығыстағы жорықтары, Юлий Цезарьдың жаулап алулары мен б.з.д. 44 жылы өлтірілуі, Август Цезарьдың салық жинаумен ерекшеленген патшалығының (Лұқа 2:1-де аталған) б.з. 14 жылы аяқталуы, және «келісім әміршісі» жойылған б.з. 31 жылы Мәсіхтің айқышқа шегеленуін қадағалаған Тиберий. Иерусалимдегі Помпейден б.з. 70 жылғы Иерусалимдегі Титке дейінгі пайғамбарлық желі Құдай халқының үстінен Римнің үстемдік ету желісін көрсетіп береді.

Рим қолбасшысының ғибадатхананы арамдауынан басталып, Рим қолбасшысының ғибадатхананы қиратуымен аяқталуы Альфа мен Омеганың таңбасын береді. Арамдаудан басталып, қираумен аяқталатын бұл тарихи желіде Өзі туралы: «Осы ғибадатхананы қиратқандар, Мен оны үш күнде қайта тұрғызамын», — деген Тұлғаның арамдалуы мен қиратылуы да қамтылған. Ақиқат еврей әліпбиінің бірінші, он үшінші және соңғы әріптерінен құралады, ал Помпейден басталып, Титпен аяқталатын желі Мәсіх өсиетті бекіту үшін келген аптаның дәл ортасында орнатылған үш айқыштың ортасымен

бейнеленген ғибадатхананың ортаңғы қирауын қамтиды. Он алтыншыдан жиырма екіншіге дейінгі аяттар ақиқаттың таңбасын алып жүретін пайғамбарлық желіні бейнелейді.

Аяттармен бейнеленген тарихтың ішінде маңызды пайғамбарлық желілердің бірқатары бар, бірақ бұл желінің негізгі тақырыбы — Римнің яһудилерге үстемдік етуі.

Одақтар мен келісімдер

23-аят 161–158 жж. б.з.д. кезеңіне қайта оралып, сол уақытта Яһуда Макавейдің басшылығындағы яһудилер Риммен одақ құрғанын (1 Маккавейлер 8) көрсету арқылы «қайталап, кеңейте» түседі. Бұл Римнің империя құрудағы бірегей стратегиясын — шарттар мен одақтар арқылы жаулап алуды, яғни өзінен бұрынғылардан өзгеше әдісті — айқындайды. 24-аят осы кезеңді аяқтап, Римнің «берік қамалдарға қарсы өз айлаларын, белгілі бір уақытқа дейін, алдын ала жоспарлайтынын» атап өтеді.

Онымен жасалған одақтан кейін ол алдамшылықпен әрекет етеді; өйткені ол көтеріліп келіп, аз ғана халықпен күшейеді. Ол өлкенің ең құнарлы жерлеріне де бейбіт түрде кіреді; әрі ол өз әкелері де, әкелерінің әкелері де істемегенді істейді; ол олардың арасына олжаны, тонауды және байлықты үлестіреді; иә, ол өз айла-амалдарын бекіністерге қарсы, белгілі бір уақытқа дейін, алдын ала ойластырады. Даниял 11:23, 24.

Белгілі бір уақытқа арналған

«Қарсы» деп аударылған сөзді «бастап» деген сөз ретінде түсінуге болады. Рим өз айла-тәсілдерін «бастап» болжайды. Аяттағы «бастап» деген сөз Рим қаласын, империяның саяси әрі әскери жүрегін, оның стратегияларының негізі ретінде көрсетеді. «Уақыт» пайғамбарлық тұрғыдан 360 жылды білдіреді; ол Акцийден кейін Мысырдың б.з.д. 30 жылы құлауынан басталып, Константин Римнен Константинопольге кеткен 330 жылы аяқталады.

25 және 26-аяттар тікелей Актиумның өзіне назар аударады.

Ол ұлы қолмен оңтүстіктің патшасына қарсы өз күшін де, батылдығын да көтереді; ал оңтүстіктің патшасы шайқасқа өте үлкен әрі қуатты әскермен көтеріледі; бірақ ол төтеп бере алмайды, өйткені оған қарсы арам ниеттер ойластырылады. Иә, оның дастарқанынан ас ішетіндер оны құлатады, оның әскері тасқындай жайылады; әрі көп адам қаза тауып, құлап түседі. Даниел 11:25, 26.

Б.з.б. 31 жылы Октавиан, Римді «солтүстіктің патшасы» ретінде таныта отырып, Клеопатраның Мысырындағы «оңтүстіктің патшасына» қарсы өз күштерін ұлы теңіз шайқасына жұмылдырды. Антоний мен Клеопатраның «өте зор әрі қуатты әскері» стратегиялық «айлалардың» (Агриппаның тактикаларының) және сатқындықтардың — Антоний одақтастарының бетін бұруы мен Клеопатраның шайқас үстіндегі шегінуінің — салдарынан күйреді. Б.з.б. 30 жылға қарай Мысыр Римнің провинциясына айналып, пұтқа табынушы Римнің ешбір қарсылықсыз үстемдігін бастады. Б.з.б. 30 жылдан 330 жылға дейінгі осы 360 жылдық кезең, Даниял 8:11-де алдын ала айтылғандай, Константиннің ауысуы сол бекіністі «жерге құлатқанға» дейін, бастапқы берік тірегіне шоғырланған Римнің үстемдігімен үйлеседі.

Иә, ол өзін әскердің Әміршісіне дейін көтерді; әрі Оның арқылы күнделікті құрбандық жойылып, Оның киелі орнының мекені құлатылды. Даниял 8:11.

Константин Рим қаласын Константинополь қаласының пайдасына ығыстырғанда, ол Рим қаласында билік орнының вакуумын қалдырды; сөйтіп, папалық шіркеу Рим қаласы бейнелейтін билік тағының орнын иеленуге жол ашылды. Бұл әрекет Аян кітабының он үшінші тарауының екінші аятын орындады.

Мен көрген аң қабыланға ұқсас еді, оның аяқтары аюдың аяқтарындай, ал аузы арыстанның аузындай еді; айдаһар оған өз күшін, өз тағын және зор билігін берді. Аян 13:2.

Даниял 8-тарауда «қасиетті орын» деп аударылатын, бірақ екеуі екі түрлі еврей сөзі болып келетін сөздер Даниял кітабындағы қасиетті орын туралы баянды айқындап көрсетеді. Даниял кітабы Мәсіх пен Шайтан арасындағы соғысты бейнелейді; бұл соғыс Мәсіх пен Шайтанның жердегі өкілдері арқылы суреттеледі. Даниял кітабының басында Шайтанның жердегі өкілі Бабыл Иерусалимді жаулап алады, ал он бірінші тараудың қырық бесінші аятында Иерусалим Бабылды жеңеді. Иерусалим қаласы мен Бабыл қаласы арқылы бейнеленген патшалықтар — «күштің қасиетті орындары». Бабыл мен Иерусалим қалаларының екеуі де күштің қасиетті орындары, әрі екеуінің де өз қаласының ішінде өз ғибадатханалары бар. Пантеон ғибадатханасы Рим қаласында, ал Иерусалимдегі ғибадатхана — пайғамбарлық баяндаудағы соған сәйкес келетін қарсы жұп. Бабыл мен Рим қаласы — Иерусалимнің жалған баламалары.

Даниял 8-тарауда екі еврей сөзі қолданылады: 11-аяттағы «miqdash», онда кіші мүйіз («пұтқа табынушы Рим») 330 жылы Константин қонысын ауыстырған кезде «оның киелі орнының орнын» (Рим қаласын) құлатады. Ал екінші сөз — 13, 14-аяттардағы «qodesh», онда 2300 күннен кейін Құдайдың киелі орны тазаруды күтеді. Екі сөз де «киелі орын» деп аударылғанымен, «miqdash» Құдайдың қорғанын да, пұтқа табынушының қорғанын да білдіре алады, ал «qodesh» Киелі кітапта тек Құдайдың киелі орнын білдіру үшін ғана қолданылады.

Даниял 11:31-де «күштің киелі орны» (Рим қаласы) былғанады, өйткені варварлар мен вандалдар Рим қаласына соғыс алып келеді. Аяттағы «қарулар» 496 жылы Кловистен басталып, Остроготтар қаладан қуылып шығарылған 538 жылға дейін жалғасты; сол кезде папалық Рим толық үстемдікке көтерілді.

Актийден басталатын пайғамбарлық желі 330 жылдан әрі қарай созылады. 30-аяттағы «Киттим кемелері» 455 жылы Римді ойрандаған Гейзерихтің қол астындағы вандалдарды білдіреді, бұл Батыс Римнің күйреуін аңғартады. Содан кейін папалық Рим көтеріліп, 538 жылдан 1798 жылға дейін үстемдік жүргізеді; Наполеонның генералы Бертье VI Пийді тұтқындау арқылы «өлімші жараны» салғанға дейін 1260 жыл бойы билік етеді. Б.з.д. 30 жылдан 330 жылға дейінгі пұтқа табынушы Римнің 360 жылы папалық Римнің 1260 жылын бейнелейді; олардың әрқайсысы үшінші бір кедергі (Мысыр, остготтар) құлаған кезде басталады.

Қазіргі заманғы «солтүстік патшасы» 40-аятта көрінеді. 1989 жылы папалық, Рейганның АҚШ-пен жасырын одақтаса отырып (арбалар, кемелер және салт аттылар арқылы бейнеленген), «оңтүстік патшасы» болған КСРО-ны (атеизмді/коммунизмді) құлатады. 41-аят папалықтың «даңқты жерді» жаулап алуын — протестанттық АҚШ-ты католиктік АҚШ-қа айналдыруын — айқындайды; ал 42, 43-аяттар Мысыр арқылы бейнеленген Біріккен Ұлттар Ұйымының Біріккен Ұлттар Ұйымынан (айдаһар), Ватиканнан (аң) және Америка Құрама Штаттарынан (жалған пайғамбар) тұратын үштік одаққа бой ұсынатынын, сол арқылы дүниені Армагеддонға бастап баратынын көрсетеді. 45-аят бұл биліктің «көмек беруші ешкім болмай», ақырына жететінін алдын ала білдіреді; оның жарасы қырық бірінші аятта жазылғанымен, тағдыры қырық бесінші аятта біржола бекітіледі.

Б.з.д. 31 жылғы Актиум 25 және 26-аяттардың назарындағы оқиға болып табылады; осыдан Римнің өз киелі қорғанынан жүргізілген 360 жылдық билігі басталады. Он төртінші аятты ескерту ретінде қабылдасақ, он алтыншы аяттан бастап отыз бірінші аяттағы папалық Римге өтуге дейінгі пұтқа табынушы Римнің тарихы — пұтқа табынушы Римнің толық желісі. Бұл желі үш бөлікке бөлінеді. Он алтыншы аяттан жиырма екінші аятқа дейін — Римнің ежелгі Израилге үстемдік ету желісі. Жиырма үшінші және жиырма төртінші аяттар Римнің әскери күшпен қатар одақтар мен шарттар арқылы жаулап алуда қолданған империя құру ісін айқындайды. Жиырма төртінші аяттан отыз бірінші аяттағы соңғы тіркеске дейін — Римнің өзін-өзі асқақтатқан кезеңін, содан кейін құлауын бейнелейтін екі бөлікті желі.

«Белгіленген уақыт» — 330 жылғы 360 жылдың аяқталуы. Жиырма жетінші аяттан отыз бірінші аяттың соңғы тіркесіне дейінгі, папалық биліктің — қаңыратып тастайтын жиіркеніш ретінде бейнеленген сол биліктің — 538 жылы таққа қашан отырғызылғанын айқындайтын бөлік, пұтқа табынушы Римнің үш жүз алпыс жылдық үстем билік кезеңі аясындағы тарихы болып табылады; содан кейін оған біртіндеп құлдыраудың екі жүз сегіз жылы жалғасады.

Сондықтан жиырма төртінші аяттағы «уақыт» б.з.д. 31 жылы оңтүстіктің патшасының солтүстіктің патшасының иелігіне қосылуымен басталып, 330 жылы солтүстіктің патшасының шығыс пен батысқа бөлінуімен аяқталады. 330 жылдан 538 жылға дейін пұтқа табынушы Рим біртіндеп ыдырайды. Пұтқа табынушы Римнің құлдырауының әртүрлі кезеңдерімен байланысты әртүрлі пайғамбарлық айқындамалар пайғамбарлықты зерттеушіге Құдайдың пайғамбарлық Сөзін тануға мүмкіндік беретін пайғамбарлық тіректер болып табылады. Даниялдың он бірінші тарауының он төртінші аятының орындалуында Рим аянды орнықтырады, әрі мұны істеудің жолдарының бірі — дәл өзінің құлауы арқылы. Аятта былай делінген: «Сенің халқыңның қарақшылары да аянды орнықтыру үшін өздерін көтереді; бірақ олар құлайды.»

Римге Киттим кемелері шабуыл жасағанда, әрі содан кейін ол оңтүстікке қарсы шабуыл жасағанда, бұл бұрынғыдай да, кейінгідей де болған жоқ, өйткені осы жерден бастап Рим билігінің құлауы бейнеленеді. Аян кітабының сегізінші тарауындағы жеті кернейдің алғашқы төрт кернейі, нақтырақ айтқанда, Батыс Римді ақырында 476 жылға қарай аяқтаған төрт ірі билікті суреттейді. Аян сенің халқыңның талаушылары өздерін жоғары көтеріп,

кейін құлаған кезде орнығады. Пайғамбарлық көрініс Римнің құлауының қаңқасы үстінде бейнеленеді. Батыс пұтқа табынушы Рим 330 жылдан 538 жылға дейін құлады. Папалық Рим 1798 жылы құлады. Бесінші және алтыншы кернейдің тарихында Шығыс Рим 1453 жылы Осман түріктерінің қолынан құлады. Сол үш құлау сенің халқыңның талаушылары арқылы орнығатын аянның бір бөлігі болып табылады.

Аятта былай делінген: «Халқыңның қарақшылары да көріністі орнықтыру үшін өздерін көтереді; бірақ олар құлайды». Б.з.д. 31 жылдан 330 жылға дейін пұтқа табынушы Рим дүние жүзіне үстемдігі арқылы «өздерін көтерді». 330 жылдан 538 жылға дейін пұтқа табынушы Рим күнә адамы Құдайдың ғибадатханасында отырып, өзін Құдаймын деп жариялауы үшін даярлық ретінде құлдырады. 538 жылдан 1798 жылға дейін папалық билік «өздерін көтерді», ал 1798 жылы олар құлады. Б.з.д. 31 жылдан 330 жылға дейін Батыс Рим Рим империясының орталығы екенін «көтерді», ал 330 жылдан 476 жылға дейін ол құлады. 330 жылы Константин Константинопольдің Шығыс Римнің орталығы екенін көтерді, ал 1453 жылы Шығыс Рим құлады. Римнің әртүрлі көріністерінің кезеңдері, әрқайсысы Римнің көтерілетін бір кезеңіне, содан кейін оның құлауын бейнелейтін бір кезеңге ие, өйткені «Халқыңның қарақшылары да көріністі орнықтыру үшін өздерін көтереді; бірақ олар құлайды».

«Қарақшылар» деп аударылған еврей сөзі «бұзушылар» деп аударылғаны дұрысырақ, өйткені бұл түбірдің негізгі мағынасына — қатаң түрде «қарақшыларға» (яғни ұрлықты меңзейтін ұғымға) емес, жарып өтуге немесе бұзуға — әлдеқайда жақынырақ келеді. Бұл термин тек мүлікті ұрлайтындарды ғана емес, шекараларды, заңдарды немесе келісімдерді бұзатындарды білдіреді. Киелі кітап пайғамбарлығында Рим — бұзушы, бірақ он төртінші аятта ол «қарақшылар» деп аударылған. Даниял кітабының екінші тарауында Рим — темір патшалық, ал жетінші тараудағы төртінші аң да — Рим.

Осыдан кейін мен түнгі аяндарда қарадым, міне, төртінші аң көрінді: ол үрейлі де қорқынышты, аса күшті еді; оның зор темір тістері бар еді: ол жалмап, быт-шыт қылып талқандайтын, ал қалғанын аяқтарымен таптап-жаншитын; әрі ол өзінен бұрынғы барлық аңдардан өзгеше еді; және оның он мүйізі бар еді. Даниял 7:7.

Төртінші аң — Рим — «темір» тістерге ие, өйткені ол екінші тарауда темір ретінде бейнеленген сол төртінші патшалықтың өзі. Жетінші аятта Римнің төртінші аңы «бөлшектеп талқандайды», әрі ол бөлшектеп талқандағанда, «қалғанын аяқтарымен таптады». Рим аңы — темір патшалық, ал бөлшектеп талқандау және қалғанын таптау сипаты қудалау әрекетін бейнелейді. Ежелгі Исраилге түскен қудалау «белгі» болды.

Сонымен қатар осы қарғыстардың бәрі саған келеді, сені қуады және басып жетеді, ақыры сен құрығанша; өйткені сен Құдайың Жаратқан Иенің даусына құлақ аспай, Оның саған бұйырған өсиеттері мен жарғыларын сақтамадың. Олар саған белгі және ғажайып үшін болады, әрі сенің ұрпағыңның үстінде мәңгі қалады. Өйткені сен барлық игіліктің молдығына қарамастан, Құдайың Жаратқан Иеге қуанышпен және жүрек шаттығымен қызмет етпедің; сондықтан Жаратқан Ие саған қарсы жіберетін жауларыңа аштықта, шөлде, жалаңаштықта және барлық нәрсенің жоқшылығында қызмет ететін

боласың; әрі Ол сенің мойныға темір мойынтұрық салады, ақыры сені құртқанша. Жаратқан Ие саған қарсы алыстан, жердің қиыр шетінен, қыран ұшып жеткендей жүйрік бір халықты алып келеді; сен оның тілін түсінбейсің; ол — қаһарлы жүзді, кәріні де қадірлемейтін, жасқа да рақым көрсетпейтін халық. Заңды қайталау 28:45–50.

Ежелгі Израилдің бүлігі салдарынан олардың басына түскен қарғыстар «белгі және ғажайып, әрі сенің ұрпағыңның үстінде мәңгі» болады. Қарғыс олардың үстіне «сұсты кейіпті халық» арқылы келуге тиіс еді. Жетінші тарауда «бөлшектеп сындырып, қалдығын таптайтын» темір тісті аң да — Ескендір патшалығының бөлінуінен шығатын төртінші патшалық; әрі Мұсаның Заңды қайталау кітабындағы сөзімен сәйкес, сол патшалық — ежелгі Израил тіліне түсінбейтін бір халық. Даниял кітабының сегізінші тарауындағы Рим патшалығы — сұсты кейіпті халық және өзге тілде сөйлейтін халық.

Оның күйрегенінен кейін оның орнына төртеу тұрғаны — сол халықтан төрт патшалық көтеріледі, бірақ оның құдіретімен емес. Ал олардың патшалығының ақырғы кезінде, қылмыскерлердің күнәсі толысқан шақта, өңі қатал, астарлы сөздерді ұғатын бір патша көтеріледі. Даниял 8:22, 23.

«Сенің халқыңның тонаушылары (бұзушылары)» аянды бекітеді; олар өздерін көтереді де, құлайды. Төртінші темір патшалық — өзін көтерген кезде үстемдікпен билік жүргізген пұтқа табынушы Рим еді, бірақ оның түпкілікті құлауы аянды бекітетін пайғамбарлық сипатқа айналды. Олар — бұзушылар, өйткені қудалау арқылы Құдай халқын таптап-жаншиды.

Бұл зерттеуді келесі мақалада жалғастырамыз.